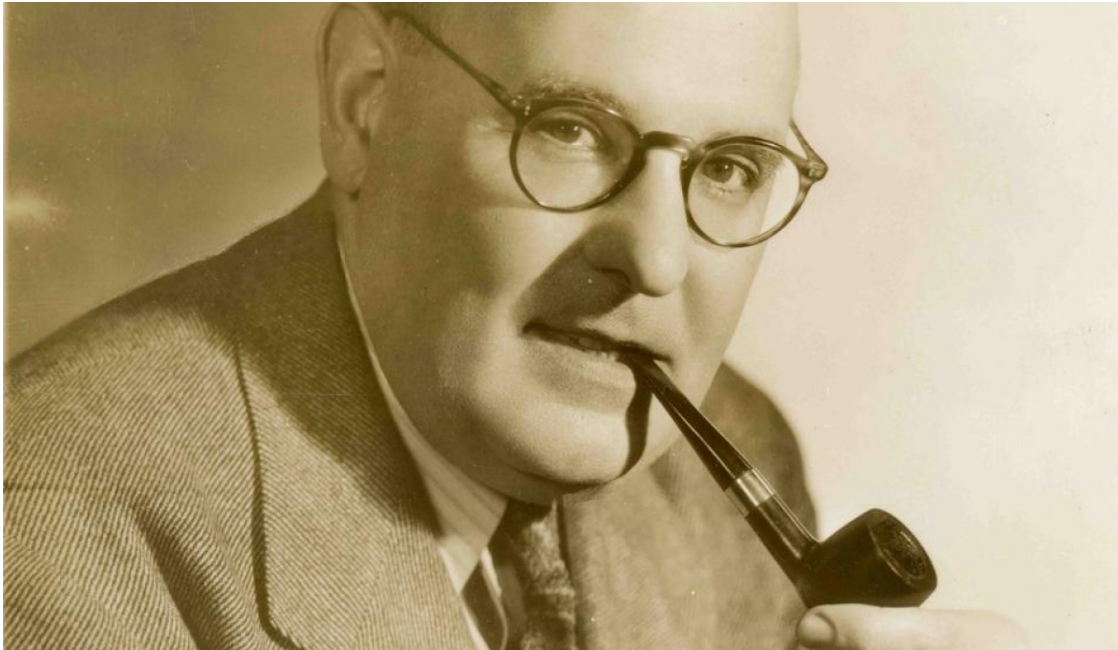

El primer català a Hollywood

Josep Carner Ribalta, secretari personal de Francesc Macià i testimoni directe de nombrosos avatars de la història del catalanisme, va ser pioner del cinema català

Josep Carner Ribalta, el balaguerí de Hollywood | Enciclopèdia Catalana

El destí capritxós va fer néixer Josep Carner Ribalta el 14 d'abril del 1898, just 33 anys abans de la proclamació de la República Catalana. Com si hagués estat una pensada de guió cinematogràfic, l'aniversari d'aquest adveniment a Balaguer va coincidir amb la proclamació feta per Francesc Macià, que anunciava una república integrada en la "Federació Ibèrica". Tot i la fugacitat d'aquell canvi de govern, l'afecció cap a una Catalunya independent es va mantenir per sempre en Carner Ribalta, l'escriptor amb vocació cosmopolita que anys enrere havia establert els primers contactes amb el catalanisme al seu Balaguer natal i que es va acabar convertint en testimoni directe d'alguns dels avatars més importants de la història del catalanisme.

Francesc Canosa, escriptor i periodista balaguerí, apunta que Carner Ribalta va ser "un personatge que va estar al darrere fent brillar altres persones", i remarca el desconeixement que hi ha hagut durant anys sobre la figura d'aquest balaguerí "polièdric". Per esmenar aquest falla, el Museu de la Noguera exposa fins el 28 de febrer "Josep Carner, el somni que perdura", una mostra que s'endisa en la vida de l'escriptor, perlejada de moments històrics i d'entorns heterogenis d'arreu del món. L'escriptor lleidatà Josep Vallverdú parla d'ell com un home "amb moltes inquietuds que beu del noucentisme i s'incardina en els corrents polítics del segle XX".

Nascut a Balaguer i secretari personal de Francesc Macià, les seves inquietuds polítiques el van fer ser testimoni directe de nombrosos episodis de la història

del catalanisme com els fets de Prats de Molló o la presentació del cas català a les Nacions Unides

Abans de complir els 30, Carner ja coneixia els topants de Barcelona, Londres, Oxford i París, on va exiliar-se l'any 1923 arran de la dictadura de Primo de Rivera. La seva fascinació per Macià, de qui acabaria essent secretari personal, i l'amistat amb Ventura Gassol el van portar a implicar-se en alguns dels episodis més èpics dels annals del separatisme. Va viatjar amb l'"avi" fins a Moscou l'any 1925 per tal de demanar el suport de la Internacional Comunista a la causa catalana, i un any més tard intentava envair Catalunya pel nord en el que es va conèixer com els fets del Prats de Molló, que el van portar a judici a França i a una posterior expulsió a Bèlgica.

Judici contra els líders de Prats de Molló. Carner, el primer per l'esquerra de la segona fila Foto: Arxiu Familiar

Sense aturador, Carner Ribalta va viatjar a l'Havana, on va escriure la Constitució Provisional de la República Catalana després de participar en l'Assemblea Constituent del Separatisme Català el 1928. Cuba va ser el trampolí cap Nova York, ciutat que va trepitjar aquell mateix any i que li va obrir la porta de Hollywood, la capital del cinema on va treballar com a guionista per la companyia Paramount.

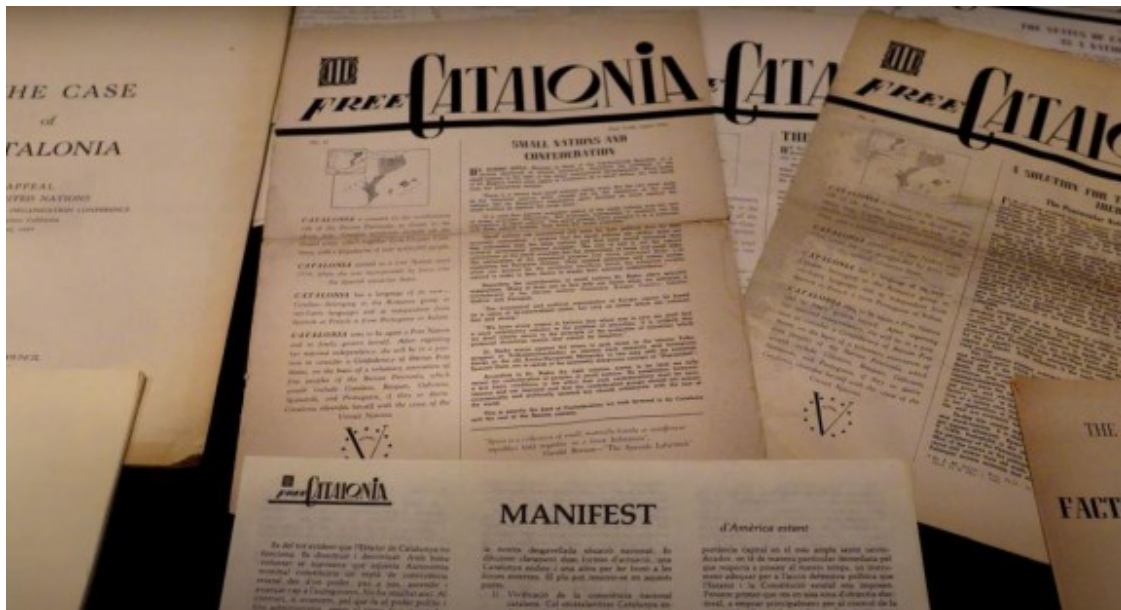
Carner escrivia guions i n'adaptava per al públic llatí d'aquells films que havien tingut èxit en anglès. Al llibre de memòries de "De Balaguer a Nova York, passant per Moscou i Prats de Molló", publicat per Edicions Catalanes de París l'any 1972, Carner recorda que el seu períple americà va ser "breu però molt aprofitat, doncs va ser com una universitat tècnica per perfeccionar un ofici". Va ser breu perquè el seu amic Macià el va reclamar amb un cablegrama enviat des d'una Catalunya que acabava d'engendrar la República.

El somni del balaguerí es feia realitat, però no va voler posar-se a la primera fila política acceptant un càrrec. Només va admetre ser cap de premsa del Parlament de Catalunya. Els plans del Govern per Carné, però, van anar més enllà de les parets de la cambra catalana, i Ventura Gassol,

aleshores conseller de Cultura, li va encarregar el projecte d'engegar una indústria cinematogràfica catalana.

Carner Ribalta va impulsar el projecte d'un Hollywood català amb la creació d'uns estudis cinematogràfics a Sabadell. La Guerra Civil ho va estroncar

La construcció d'uns grans estudis a Sabadell havia de ser la pedra angular d'un projecte que posaria Catalunya a l'avantguarda europea en matèria de cinema. El 6 d'octubre del 34 i l'esclat de la Guerra Civil avorten aquesta idea però no el vincle de Carner amb la gran pantalla. En aquesta època, el balaguerí es converteix en comissari d'espectacles i viatja a la Unió Soviètica per contractar films per a l'oci de la rereguarda, però l'enfrontament obert amb el Sindicat de l'Espectacle controlat per la FAI i el perillós context de guerra l'obliguen a fer les maletes de nou i exiliar-se primer a París i després a Mèxic.

La revista Free Catalonia i el Cas dels Catalans Foto: Museu Noguera

Aquest cop ho va fer acompanyat per la seva esposa Esther Cadafau, secretària del president del Barça, Josep Suñol, afusellat pel Franquisme. L'exili mexicà li va obrir de nou la porta de Nova York, des d'on va col·laborar amb la intel·ligència militar americana per combatre el règim de Franco. Aquesta lluita la va combinar amb una resistència en forma de traduccions. Un Carner Ribalta ancià de 89 anys relatava en una gravació la seva peculiar oposició a Franco; traduïnt al català l'obra poètica de Paul Valéry, "el poeta més difícil de França". Carner recordava; "Vaig traduir tot el seu treball, gairebé impossible de fer perquè és una poesia tan difícil que en cap altra llengua no hi ha una traducció completa com la meua. I vaig dir; aquesta és la meua resistència a Franco!".

Oscar Wilde, Eugene O'Neill, Joseph Conrad o Rabindranath Tagore son altres autors que també van passar pel sedàs traductor del Carné americà, que va impulsar i dirigir la revista "Free Catalonia" fins el 1944.

Des de la delegació americana del Consell Nacional Català de Carles Pi i Sunyer, Carné Ribalta va participar activament en l'assemblea constituent de les Nacions Unides a San Francisco el 1945 on va presentar l'informe "El cas de Catalunya", preparat a vuit mans juntament amb Joan Ventura, Josep Fontanals i Josep Anton Gibernau. L'anhel de derrocar el franquisme topa amb els interessos dels estats occidentals, que veien en la dictadura espanyola un dic contra el comunisme.

Entre poesia, teatre, novel·la i memòries, Carné Ribalta va publicar una vintena de llibres que aquest 2020 han augmentat amb la publicació de "El campanar abandonat. Memòries d'un escriptor exiliat", publicat per Fonoll / La Mira. La publicació aprofundeixen sobre una vida que, diu Canosa, acaba essent la d'un "exiliat professional". El propi Carner es definia amb cinc mots; "somniador, poeta, artista, patriota".

Va morir a Simi Valley (Califòrnia) el 13 de març del 1988.

V?deo: <https://www.youtube.com/watch?v=6-nBWYoyXK8>